

1. Rus / Joh. Reinh. / diff. de serpente se-
ductore non naturali sed solo Diabolo
iend 1712.
2. — diff. de vario Moser in Montem Sinai
arsensu, iend 1716.
3. — diff. de judæa rebus gestis et
miraculis Christi c. lara, iend 1733.
4. — diff. de veris sectatoris Jesu Christi
requisitis, iend 1733.
5. Rurmeyer / Mich. Christ. / diff. de Ara-
ne, viro sancto, tribus Levi, typo
Christi, Goyphism 1738.
6. Souerbreij / Joh. / diff. de Deo uno et
trino, 1648.
7. Schacheri / Jac. / diff. de septem Spiritibus
a Joh. Theologo celebratis
Lipsiæ 1736.
8. Schelguiz / Sam. / diff. de dono fidei
justificantis, 1739.

7.14
Q. D. B. V!

RELIGIO EVANGELICA
MAXIME EST UTILIS
ET SALUTARIS,

ID QUOD
DISSERTATIONE THEOLOGICA
SUB PRÆSIDIO

DN. D. JOHANNIS SCHMIDI P.P.
CONSISTORII ELECTORALIS ET DUCALIS ASSESSORIS,
ALUMNORUM ELECTORAL. EPHORI, COLLEGI B. MARIE
VIRGINIS PRÆPOSITI, ACADEMIÆ DECEMURI,
EJUSDEMQUE UT ET NATIONIS PO-
LONICÆ SENIORIS,

PATRONI ATQUE PRÆCEPTORIS
SUBMISSO VENERATIONIS CULTU
ÆTATEM PROSEQUENDI

IN ALMA LIPSIENSIIUM ACADEMIA

DIE XV. OCTOBR. A.R.S. MDCCXXVI.
ASSERTUM IBIT

A U T O R
DAVID BENJAMIN BRESKOTT,
BEROLST. SIL. SS. THEOL. CULT.

L I P S I Æ,
LITERIS BREITKOPFFIANIS.

בִּיהוּזָה
P R O O E M I U M.

Qui veram Religionem aspernantur homines, eam quoque & facile quidem præcipuam consilii sui rationem allegant, quod illam minus utilem; rebusque suis non adeo proficuum esse existiment. Neque heri demum vel nudius tertius has tibias inflarunt, qui veram Religionem offensum sovent animum, sed eandem semper repetierunt cantilenam, in eademque mire conspirarunt. Mosis jam tempore, Populus Israeliticus, ad Idololatriam Ægyptiacam, quam ad verum veri Dei cultum, pronior, nullam se habere opinabatur obsequii toties Deo denegati causam aptiorem, quam si majorem, quam in Idolotria expertus fuerat, vitæ commoditatem, rerumque undique affluentium copiam in medium proferret, &, iis se jamjam destitutum esse, querelas funderet *Exod. XVI. 3. Num. XI. 4. seq. XX. 4. 5.* Jobus sua ætate ejusmodi vivere narrabat Religionis contemtores, quorum in ore hæc vox sætis frequenter versabatur: *Recede, o Deus, a nobis, non enim delectamur præceptorum tuorum notitia. Quid*

A est

est omnipotens? ut cultu eum prosequamur, aut quid lucri inde nobis enascetur, si eum invocamus? Job. XXI. 14. 15. Jeremiae atas ejusmodi hominum magnam protulit segetem, qui ad poenitentiam agendam a Prophera admoniti, ab Idololatria se destituros, verumq; Dei cultum suscepturos esse, disertis verbis negarunt. *Cum enim, inquebant, Idololatrie eramus dediti, omnium rerum abundavimus copia, non deerat nobis cibus, hilares quoque fuimus, nec fortuna nobis erat offensa: ex quo vero desimus sideribus adolere, iisdemque libamina libare, egestate oppressi, gladio consumpti, atque fame exstincti sumus. Jer. XLIV. 17. 18.* Maleachi eos esse querebatur homines, qui publice profiteri non erubescerent, Dei cultum vanum esse & nullius momenti, nec quicquam utilitatis afferre, si quis praecepta Dei servet, Deumque timeat, superbos impiosque peccatores longe esse feliciores habendos, quia multifarium faciant lucrum *Mal. III. 14. 15.* Doctrinam Evangelicam in Novi Foederis periodo ab hac malevolorum criminatione haud fuisse vacuam Historia biblica & ecclesiastica testatur. Christi enim asserta saluti publica tam inimica proclamabant Judaeorum seniores, ut plus vice simplici, de Jesu e medio tollendo consilia caperent, & ea se in salutis publicae securitatem cepisse, videri vellent. Si enim ejus doctrinae obices non ponerentur, metuebant, fore, ut omnes eandem, sed summo cum Reipublicae detrimento, amplectantur, adeoque venturos, ajebant, esse Romanos, & deturcos & urbes & gentem; quamobrem Reipublicae interesse censebant, ut, eo sublato, doctrina ejus sopiretur & Reipublica indemnis praestaretur *Job. XI 47. seqq.* Id etiam praecipuum accusationis argumentum esse volebant, quod primum proferebant & ultimum urgebant, quod Christus nimirum dogmata & foveret, & proponeret
 statui

statui politico noxia & tranquillitati publicæ contraria
Luc. XXIII. 2. Job. XVIII 30. XIX. 12. 15. Apostolorum
 præconium iisdem profindebatur convitiis, ut monu-
 menta, quæ Lucas de eorum Actis consignavit, passim te-
 stantur *Act. VI. 13. 14. XVI. 20. seqq. XIX. 25. seqq. XXI. 28.*
XXIV. 5. XXV. 6. seqq. quæ vero enarrare nimis longum
 foret. Nec post Apostolorum decessum pietatis genui-
 næ hostes doctrinam Christianam hominibus hoc ipso
 argumento invisam reddere desistebant, cujus rei testes
 ex multis aliis præsertim **JUSTINUM MARTYREM**, &
Tertullianum accersere, idque ex eorum, quas pro Chri-
 stianis scripserunt, *Apologiis* probare possem, si pagel-
 læ angustia & instituti ratio illud pèmitteret. Doctri-
 na nostra Evangelica, sicuti cum Prophetarum, Christi
 & Apostolorum assertis ad amissim convenit, iisdemque
 solis tora innicitur; ita & eadem cum iis fata, hac etiam in
 parte quandoque subire cogitur, ut noxiam eam minusque
 utilem esse & salutarem existiment in transversum acti ho-
 mines. De testimoniis non est, ut simus solliciti, quæ
 experientia larga manu nobis suppeditat. Ast hujus farinae
 homines satis testantur, se Evangelicam Religionem accu-
 ratori mentis lance nondum ponderasse. Quod si enim hoc
 ab iis præstitum fuisset, facile deprehendissent illam neuti-
 quam noxiam esse, sed utilitate non æterna tantum, sed &
 temporali, non spiritali modo, verum & corporali, sese
 commendabilem reddere, eandemque non tantum in suos
 affeclas diffundere, sed ex dogmatibus, quæ fovet, non-
 nulla commoda in ipsos adversarios redundare. Ego igitur
 veritatis amantissimum & Evangelicæ Ecclesiæ obstrictis-
 simum animum declaraturus & quoddam specimen studi-
 orum exhibiturus, operæ pretium me facturum esse existi-
 mavi, si eam in rem aliquantulum curatius pro virium tenu-

itate inquirerem, & Religionem Evangelicam maxime utilem & salutarem demonstrarem. Placet vero, ne sine methodo agam, totam tractationem tribus sectionibus includere, inque earum I. utilitatem, cujus omnes participes fieri possunt, qui Religionem Evangelicam sincero pectore sequuntur, in quocunq; demum statu vivant, exponere. In II. de utilitate, quæ in Evangelicæ Religionis addictos pleno alveo fluit, quatenus, vel ad statum Politicum, vel Ecclesiasticum, vel Oeconomicum pertinent, speciatim agere. In III. utilitatem, quam a Religione Evangelica alieni sibi nihilominus de eadem promittere possunt, delineare. Conatus nostros Deus fortunet!

S E C T I O I.

DE UTILITATE, QUA OMNES ILLI
FRUUNTUR, QUI RELIGIONEM EVANGELICAM
SINCERO PECTORE SEQUUNTUR.

§. I.

Eorum utique conditio longe felicissima sit necesse est, Equorum doctrina divino prorsus nititur fundamento *Eph. II. 20.* Hac vero doctrinæ stabilitate omnes illi subsistent, qui Religionis Evangelicæ quam alius esse malunt cultores. Hæc nimirum omnia sua vel fidei dogmata, vel morum præcepta, neque arbitrio cujusdam hominis *Ef. XXI. 13. Matth. XV. 9. Marc. VII. 7.* neque rationis dictamini *1 Cor. II. 14. 2 Cor. X. 5.* neque novis revelationibus *Luc. XVI. 29. Gal I. 8.* sed verbo ipsius veracissimi Dei *Matth. X. 20. 2 Pet. I. 21.* eodemque unico *Ef. VIII. 20. Apoc. XXII. 18. 19.* & litteris quidem ad majorem certitudinem consignato *2 Tim. III. 16.* firmiter inniti proficitur. Huic nostræ Doctrinæ principio assensum prorsus infallibilem præbere jubet,

jubet, quem non ex ratiociniis humanis vult derivatum
1 Cor. II. 13. sed suos cultores convictione ipsius Spiritus
sancti *1 Cor. II. 4. 1 Job. V. 6.* adductos atque compulsos,
adeoque fide divina de Scripturæ sacræ autoritate canoni-
ca certos esse hortatur. Immo, ut omnis dubitandi rima
eripiatur hominibus, non solum Scripturæ sacræ sententi-
am *2 Pet. I. 21.* sed etiam ipsa verba, litteras, puncta & api-
ces *Pf. XLV. 2. Matth. V. 18. X. 19. Luc. XVI. 17.* a spiritu san-
cto, sacris Dei viris inspiratos esse tradit. Itaque homo
Evangelicæ Religioni addictus, de divinitate & certitudine
Scripturæ sacræ ipsius spiritus sancti testimonio convictus
est. Nec etiam de perfectione ejusdem & sufficientia sol-
licitus esse potest, qui eadem firmitate fidei cognoscit,
verbum Dei scriptum non solum divinam, sed & perfectis-
simam esse credendum & agendorum normam *Pf. XIX.
5. coll. Rom. X. 18. Gal. VI. 6. Phil. III. 16. 2 Tim. III. 16. 17.*
ut æque ille grande committat peccatum, qui aliud ipsi ad-
dit, quam qui aliquid ipsi detrahit. *Deut. XII. 32. Apoc.
XXII. 18. 19.* Multum etiam felicitatis, homini Evangeli-
cam Religionem amplexo, inde accedit, quod novit Scri-
pturam sacram in rebus fidei & vitæ institutis tam claram,
tamque perspicuam esse, ut quilibet, qui præjudiciis non
est fasciatus, verum ejus sensum indagare queat *Pf. XIX.
& CXIX. 105. Job. V. 39.* nec opus habeat, ut in humana
interpretatione acquiescat. Quid? quod nostra Religio
omnibus Scripturam sacram attente legere, sedulo medi-
tari, & accurate scrutari, non solum permittat, sed & se-
rio suadeat, atque imperitis per versiones vernaculas, ubi-
vis obvias, & facili præcio comparandas, commodasque
manuductiones adminicula sufficientissima præbeat.
Quanta autem hujusmodi est felicitas, qui suam doctrinam
non Ecclesiæ sancitis, sed verbo divino *1 Thess. II. 13.* substi-
tere

stere novit, & cuicumque, fundamentum doctrinæ inquirenti, prompte parateque respondere potest? *1 Pet. III. 15.*

§. II.

In puriore Numinis agnitione summam felicitatis humanæ partem sitam esse *Fer. IX. 24. Job. XVII. 3.* Immo omnem ferme beatitudinem suam inde petere exordium *Sap. XV. 3.* in aprico est positum. Hæc felicitate doctrina Evangelica est conspicua, ejusdemque suos affectus facit participes, quandoquidem tam pure, tam accurate, tam perfecte, tam perspicue, & tam reverenter, de Dei essentia, personis, attributis, operibus, cultu, beneficiis & denique voluntate mentem suam exponit nostra Ecclesia, ut nulla alia eidem palmam praripere possit. Num enim major notitiæ Dei veritas & perfectio aut exoptari, aut excogitari saltem posset, quam quæ ab ipso Deo veracissimo, immutabili & sapientissimo sui que comprehensore est hominibus propofita *1 Sam. XV. 29. Rom. XVI. 27. 1 Tim. I. 17. Hebr. VI. 18. Jac. I. 17.* Nulla vero alia, quam hæc ipsa, in cœtibus nostris obtinet. Deum de se ipso testantem sedulo attendit fides nostra *Matth. XI. 27. XVI. 17. Job. I. 18.* Puritas, sanctitas & justitia tanta Deo attribuitur, ut nullam prorsus culpæ & impuritaris speciem in Deum transferri patiamur *Pf. V. 5. 1 Job. II. 16.* adeoque nec nos impietati ulla frena laxemus. Nec est, ut de difficultate hujus doctrinæ aliquis apud nos degens conqueratur, dum nullis tricis involvitur, nullis argutiis ex nostra post lapsum ratione desumptis obscura & obfufcata redditur, sed tam planis atque perspicuis verbis hominibus explicatur, ut is quoque, qui hebeti est ingenio, puram tamen & sufficientem ejus notitiam sibi comparare possit *Matth. XI. 25. 1 Job. II. 14.* summa etiam reverentiâ & circumfpectione de Deo sentire eundemque colere docetur, qui una nobiscum vivit
socie-

focietate spiritali conjunctus. Quemadmodum enim notitiam salutarem non nisi oraculis divinitus patefactis adstrictam admittimus; ita & summi Numinis cultum neutriquam indifferentem, aut nostro arbitrio relictum, *Num. XV. 39.* sed summe necessarium, & non nisi ex divinis statutis petendum *Matth. XV. 9. 13.* edisserimus, eundemque nemini præter Deum unitrinum *Matth. IV. 10.* & Christum secundum humanam quoque naturam *Phil. II. 10. Hebr. II. 9.* attribuimus, eoque ipso omnem vel Libertinismi, vel Idololatriæ, vel alius, quocunque demum nomine veniat, illiciti cultus suspicionem evitamus, nostræque Religioni addictum, & tam sancta de Deo ejusdemque cultu Doctrina imbutum felicitate non exigua beamus.

§. III.

Morbi agnitionem medicinæ esse initium, AUGUSTINUS jam olim inquebat, eam igitur, ut homo pristinam recuperet sanitatem, necessariam esse & utilem, nullus, ut opinor, diffitebitur. Deus ipse, miseriæ peccatorumque agnitionem, tam severe hominibus inculcat, ut misericordiam gratiamque suam nulli, nisi ea prædito, concedere velit *Jer. III. 13.* eorumque animabus pessime consulatur, qui peccatorum suorum miseriæ occultare satagunt *Pf. XXXII. 3. Prov. XXIX. 13. Jer. II. 33.* Nostra itaque Religio, & miseriæ fontem primum & ipsam miseriæ, homini ingenuè indicat. Ne enim miseriæ suæ originem Deo adscribat, eoque ipso justissimam vindicis iram in se derivando, in hanc abyssum profundius dilabatur; Deum omnes omnino homines in Adamo sapientes *Col. III. 10.* Sanctos *Eph. IV. 24.* justos *Cobel. VII. 30.* & ad vitam æternam *Sap. II. 23.* condidisse, homines vero Diaboli instinctu, & propria culpa a Deo defecisse, adeoque omnes iræ divinæ pœnas in se posterosque suos derivasse *Gen. III. Rom. V. 12. 14. 16. sqq.*

con-

constantissime tradit; &, ne quis se peccatorum eximat numero, vel miseriam suam parvi existimet, atque ea persuasione salutis curam negligat, vel negligenter saltem suscipiat; hanc generis humani corruptionem, omnes omnino subegisse homines, naturæ subordine progenitos, docet *Gen. VI. 5. VIII. 21. Job. XIV. 4. Rom. V. 12. 14.* & tam profundam esse ostendit *Jes. I. 5. 6. Jer. XXX. 12.* ut homo cadaveri mortuo comparetur *Eph. II. 15. Col. II. 13.* qui tantum abest, ut propriis viribus, ex hac miseria elucteretur, in vitamque redeat; *Cor. II. 14. 2 Cor. III. 5.* ut potius, si id præstare audeat, in majorem ruat perniciem *Pf. XXXII. 3. 4.* & peccatorum cumulum adaugeat. Quo profundior itaque miseriam suam esse audit homo, quo periculosior ipsi demonstratur esse ejus conditio, eo majori cura fertur, ut ex ea eruatur, & medicum quærat, suppetias sibi ferentem, simulque statim animadvertit nostræ doctrinæ peritus, nullam in se emergendi esse facultatem *Dan. IX. 13. Job. XV. 5.* nec quicquam ab humanis auxiliis sperandum *Jer. XVII. 5.* sed omnem fiduciam, in divinis gratiæ supernaturalis auxiliis residuam esse, adeoque ibidem præsidium tutissimum, certissimum & unicum querendum *Hof. XIII. 9. Jer. XVII. 7. Job. VI. 44.*

§. IV.

Ea salutem æternam consequendi principia subministrat Religio Evangelica, quæ & immobilia sunt, & sufficientia, & universalia, in quæ homo, salutis suæ cupidus, tuto spem omnem ponere potest, & ita ab omni dubitationis metu præmunitur, ut ejus hac in parte felicitas sentiri magis, quam verbis satis exprimi possit. Qui enim de paterna Dei in se voluntate anceps harere posset, & anxium sustentare animum, qui de misericordia Dei Patris *Job. III. 16. Rom. XI. 32.* edoctus, eam prorsus superabundantem, omni

hō-

hominum cogitatione sublimiorem, & laude majorem esse deprædicat, *Rom. V. 20. Eph. II. 7. 1 Tim. 14.* Qui novit, eam universum humanum genus, *Job. III. 16.* ita amplecti, ut neminem penitus perire, sed omnes ad poenitentiam tendere, ad veritatis agnitionem venire, & salutem æternam consequi, velit *1 Tim. II. 4. IV. 10. 2 Pet. III. 9.* Insigni fiducia gaudio lætatur, se etiam eorum numero esse comprehensum. Omnem sollicitudinem ex animo prorsus evellit Nostra Religio, dum hanc Dei voluntatem seriam *Hebr. VI. 17. 18.* ex intimo corde profectam, *Matth. XXIII. 37. Luc. XIII. 34.* jurejurando confirmatam, *Ezech. XXXIII. 11.* asserit, eam in se semper efficacem *Act. XVII. 30. 31. Col. I. 23.* docet, omni peccatorum copia longe superiorem & abundantiorē declarat *Rom. V. 20.* & usque ad ultimum hujus vitæ halitum durantem *Ej. LXV. 2. Thren. III. 22. 23. Hebr. III. 13* affirmat. Immensa vero & inexhausta hæc Dei patris misericordia, non superstruitur lubrico acceptilationis Societatis fundamento, sed eam fundatam esse, intelligit Nostræ Religionis amator, lytro Redemptionis Jesu Christi perfectissimo *1 Cor. VI. 20. VII. 23. Hebr. IX. 12. 14. 1 Pet. I. 18. 19.* ex ineffabili gratia *Job. XV. 16.* pro omnibus in mundo hominibus *Ej. LIII. 6. Rom. V. 18. 2 Cor. V. 15. 1 Tim. II. 4. 6. 1 Job. II. 2.* pro omnibus eorum delictis *Tit. II. 14. 1 Job. I. 7.* sua obedientia *Pf. XL. 8. 9.* activa *Matth. III. 15. V. 17. Rom. V. 18. seqq. VIII. 3. seqq. X. 4. seqq. Gal. IV. 4. 5.* & passiva *Gal. I. 4. Phil. II. 18.* præstito. Hanc denique misericordiam Dei Patris, & fraternam Jesu Christi redemptionem, applicatio Spiritus sancti, *Job. XV. 26.* excipit, qua omnes in universum homines, hujus æternæ dilectionis capaces, & redemptionis preciosissima participes, *Luc. XXIV. 47. Act. XVII. 31. Col. I. 23.*

B

per

per gratiæ divinæ applicatrici gradus, quos Paulus accurata Synopsi recenset *Act.* XXVI. 18. reddere omne nisu conatur. Qui vero novit, se ab æterno tam intimi esse amatum, suamque salutem tam sollicitè procuratam; qui recordatur, se a tanta persona, tanto pretio esse redemptum, & in tantam salutem assertum; qui in mentem sibi revocat, quor gratiæ opera Spiritus sanctus in se convertendo lubentissime, & summo cum salutis humanæ desiderio subeat; ille tam felix, tam beatus, tamque lætus, & hilaris esse potest, quam qui maxime.

§. V.

Quam felicitatis suæ ubertatem, in doctrina de salutis principiis, experiebatur Evangelicæ Ecclesiæ civis, eadem etiam perfruitur, si media, quæ æternam Beatitudinem offerunt nobis & conferunt, considerat. Ea non humana quadam & finita efficacia gaudent, sed divina prorsus virtute inseparabiliter semper conjunguntur, *Job.* VI. 63. *Rom.* I. 16. *Hebr.* IV. 12. 13. Iis vero si quis utatur mediis, certam omnemque salutem inde sibi promittat necesse est. Nec, an sibi ea adhibere media liceat, ambigua mente esse potest, quem non fugit, hæc omnibus, qui in hac universitate cernuntur; hominibus *Act.* XVII. 30. 31. neque acceptantibus solum *Job.* XVII. 8. *Luc.* VIII. 1. *Act.* II. 41. sed etiam respuentibus *Matth.* XXIII. 37. contemnentibus *Act.* XIII. 46. & summa contumacia resistentibus *Act.* VII. 51. si non abundanter *Matth.* XI. 21. *Luc.* X. 13. sufficienter tamen, destinata esse & offerri. Ex quo convictus est, se in prima juventute, per Baptismi lavacrum fœdus cum Deo iniisse *1 Pet.* III. 21. quod licet ipse illud iterum iterumque ex gratiæ statu lapsus fregerit, tamen quoad Deum firmum semper steteratque sartum, ut semper pœnitentia reiterata repeti possit.

fit. Verbum divinum fidem non solum accendit, sed & corroborat, conservat, defendit: utque hæc incrementa capere possit eo majora, servator benignissimus sacras instituit epulas, corpore sanguineque suo conditas, quibus corpus animamque reficit, qua servatoris benignitate major gratia, vel hospitis accedentis præstantior felicitas & beatitudo num reperiri possit, omnino dubito.

§. VI.

De pœnitentia doctrinam ita proponit Nostra Religio, ut in ejus assecclam plurima inde utilitas redundet. Ne enim quis pœnitentiæ negotium vile existimet, ejus agendi moras nectat, & tempore gratiæ præterlapso consilii sui dolore nimis sero tangatur; illud tanti esse ponderis opus asserit, ut magna Scripturæ pars, in eo inculcando consumatur; tantæ necessitatis esse commonstrat, ut cum præsentissimo æterni exitiû periculo intermitteri, immo ne differri quidem possit *Pf. XCIV. 3. Sir. V. 8. XVIII. 22.* tantæ esse difficultatis ostendit, ut humanæ vires atque voluntas nihil quicquam præstare possint, nisi Deus gratiæ naturæ ordinem superante, voluntatem hominis flectat, viresq; largiatur. *Fer. XXXI. 18. sqq. 1 Cor. VI. 11.* Interim tamen pœnitentiam seriam nunquam nimis seram esse, monemus, adeoque iis, qui multo peccatorum pondere premuntur, scelerum vero seria tandem pœnitudine tenentur, amœnissimo solamine succurrimus, eosdemque fiducia in Christum, gratiæque divini certitudine recreatos, ab omni & desperatione & fluctuatione liberamus. Nulla etiam sollicitudine angitur, qui albo Ecclesiæ Evangelicæ inscriptus est, se falsa quadam pœnitentia deceptum iri. Nullas enim alias, nisi quas in primis deprehendimus Parentibus *Gen III. 10. coll. 15.* quas Prophetæ in V. T. *Dan. IX. 15. 18. Ps. LI.* Christus *Marc. I. 15.* Apostoli *Actor. XX. 21.*

Hebr. X. 22. in novo fœdere requisiverunt, Religio nostræ pœnitentiæ constituit partes: Dolorem scilicet de omnibus omnino peccatis non solum notis, sed etiam ignotis. *Pf. XI. X. 13.* tum originali *Pf. LI. 7.* tum actualibus *Efr. IX. 6. 7.* & serium & intensissimum, & quem ipse Spiritus sanctus *2Cor. VII. 9. sqq.* Legis tonitru. *Rom. III. 20. IV. 15. VII. 7.* in homine operatus est; & fidem in unico eoque sufficientissimo Jesu Christi merito subsistentem *Job. III. 16. 36. Act. X. 43. XV. 11. XVI. 31.* suavissimo Evangelii solamine *Job. XVII. 8. 9. 17. Rom. X. 17.* per ministerium *2Cor. V. 18. 20.* excitatam. In his pœnitentiæ partibus genuinè tradendis, & serio inculcandis acquiescit Religio Evangelica, nec vero suis cultoribus nimis sollicita & anxia omnium peccatorum enumeratione, aut onerosa post culpam remissam satisfactione, molesta & gravis esse cupit. Quæ hanc pœnitentiam presso pede sequitur, felicitas, omnium prædicatione major est & excellentior. Cum enim peccatis huc usque irretitus fuerat homo, ab iisdem eorundemque reatu in ipsius Dei conspectu absolvitur *Pf. XXXII. 5. Jof. I. 18. Luc. XVIII. 14.* ita plane, ut in profundam maris abyssum projecta *Mich. VII. 19.* videantur, Deusque eorum æternum non recordetur *Ezech. XVIII. 21. 22.* Cum spiritualiter mortuus erat, in vitam spiritualem reducitur *Eph. II. 15.* & ab omni mortis imperio defensus *Job. VIII. 51.* æternæ vitæ jura recuperat *Job. III. 36.* mortemque temporalem ad illam vitam transitum sibi factum esse novit *Job. V. 24. XI. 25. 26.* Cum satanæ fuerat hactenus mancipium, qui eum sub potestate pressit, jam ab illius imperio in libertatem asseritur *Col. I. 13. Hebr. II. 14. 15.* ut non solum contra eum certa victoriæ spe arma capessere *Eph. VI. 11. 12. 16.* sed & eundem pedibus conculcare possit *Rom. XVI. 20.*

Cum

Cum hæcennis iræ divinæ filius dicebatur *Eph. II. 3. Job. III. 36.* jam in gratiæ foedus, cum summo Dei omniumque Angelorum tripudio *Luc. XV. 6. 7. 10.* recipitur, & ab omni legis fulmine *Gal. III. 13.* & damnationis tonitru *Rom. VIII. 1.* immunis redditur, ut pacem in conscientia amoenissimam summo cum animi refrigerio sentiat *Rom. V. 1. VIII. 15.* & hanc plenissimam *Rom. VIII. 31. 35.* prorsus gratuitam *Eph. II. 5. 8. Rom. III. 24. Gal. H. 16. III. 6.* unicam *Act. IV. 12. XVI. 30. 31.* certissimam *Rom. VIII. 38. seq.* justificationem laudibus satis exehere non possit. Magnus huic utilitati accedit cumulus, cum vere pœnitens in filium Dei adopratur *Job. I. 12. 1 Job. III. 1.* & particeps omnium bonorum spiritualium & æternorum constituitur *Rom. VIII. 16. 17. Gal. III. 26. Eph. I. 5.* Immo ne hic quidem hominis pœnitentis Beatitudo finitur, qui tanta unione Deo unitrino conjugitur, ut tota S. S. Trinitas non solum sua operatione gratiæque bonis, sed & ipsa Essentia & Substantia ipsum inhabitet *Job XIV. 23. Eph. III. 17.* Quis vero eam pœnitentiam commodorum esse feracissimam abnueret, quæ hominem Dei Templum constituit *1 Cor. III. 16. VI. 19. 2 Cor. VI. 16.* cum Christo desponsat *Hof. II. 19. 20.* eumque ipsi tam arcto combinat vinculo, quam arcto conjuncta sunt membra capiti *Eph. I. 22. 23.* & palmites viti *Job. XV. 4. sq.*

§. VII.

Ne etiam quis sanctissimam hæc solaminisque plenam de genuina pœnitentiâ & hanc sequuta gratuita justificatione doctrinam in sensum perversum & reprobum detorqueat, seque ipsum vana fidei persuasione, turpissime & cum æterno animæ exitio, decipiat, sed potius, quantum distent ara lupinis, discernere rite justeque judicare queat; Fide vera non instructum esse docet Religio Evangelica, qui peccatorum adhuc voluptate trahitur

tur, & non potius omni nisu, viribus in regeneratione impetratis adjutus in bonorum operum exercitio versatur: Ea namque fides est indole, ut corda hominum impura purificare incipiat, simulac justitia Christi donata fuerint, *Act. XV. 9.* memor hominem justificatum a Deo ad sanctitatem electum *Eph. I. 4.* & ad bona opera per Christum creatum esse *Eph. II. 10.* adeoque, ceu bona arbor, bonos propullulare facit fructus *Matth. VII. 17.* & ex bono cordis justificati thesauro bona profert *Luc. VI. 45.* illiusque consilia, curas, & cogitationes eo flectit, ut, in bonorum operum studio solers inveniat *Tit. III. 8.* In mentem homini revocat, Christum ideo pro omnibus mortuum non ut satanæ, non ut mundo *Tit. II. 12.* non ut sibi, sed ut servatori suo vivat *2 Cor. V. 15.* & Deo serviat in justitia *Luc. I. 74. 75.* periculi plenam esse peccata prozeretica existat gratiæ prolapsionem *Rom. VIII. 13. 2 Pet. II. 20.* immo omnem fidem in renovatione absque operibus emortuam esse & vanidam *Jac. II. 26.* Quam ob causam vera fides summo conamine omnia, quæ novit esse peccata, devitat, indolem peccatis assuetam magis magisque exuit, hominemque gratiæ divinæ auxiliis expeditiorem robustioremque reddit, ut in regia voluntatis divinæ via progredi, omne scandalum evitare *Rom. XIV. 13. 1 Cor. VIII. 12. 13.* seque aliis bonorum operum exemplar præbere possit *1 Thess. I. 6. seq. Tit. II. 7. 8.* & eo argumento se ipsum probare queat, num vera fide sit præditus, adeoque in gratiæ divinæ adhuc versetur stadio *1 Job. III. 6. 23. 24. IV. 12. 13. 16.*

§. VIII.

Virtutem denique ipsam ea utilitate circumdatam esse Gentilium Philosophi præstantissimi agnoverunt, ut in ejus exercitio summum in terris bonum posuerint,
&

& nihil ad veram felicitatem consequendam efficacius esse pronuntiaverint, quam virtutem amare vitiumque odisse. Sed imperfectam admodum Gentilium de virtute doctrinam esse cui ignotum? Multo felicior Nostra Religio, quæ perfectissimam de virtute doctrinam ex Scriptura sacra exhibet. Eadem namque decalogum omnibus numeris absolutam, moralium actionum omnium normam proponit, ad quam omnem vitæ innocentiam morumque integritatem strictissime metitur, ne homines, quæ sibi bona videntur, executi *Num. XV. 39.* in contraria currant, Numinisque vindictam in se derivent. Unicuique suadet & quemlibet hortatur, ut non solum peccatum sed & omnes ejus perpetrandi occasiones evitet *Sir. XIX. 18. XXI. 2.* Non solum externam virtutis exercitationem serio nobis injungit *Matth. V. 16. Rom. VI. 12. 13. XII. 1.* sed & voluntatem ad internos animi motus vitiosos compescendos *Rom. XII. 2. 2 Cor. VII. 1.* & quoad ejus fieri possit, prorsus exterminandos *1 Pet. II. 11.* efficacissime mover, immo & media saluberrima præscribit: Admiracula quidem & subsidia ex ratione desumpta non plane repudiatur, sed iis etiam quandoque utitur, dum faces stimulosque animo ad virtutem addit, sed quoniam ea manca esse cognoscit, vires prorsus supernaturales atque divinas homini *Ezech. XI. 19. Eph. III. 15. 16. Phil. II. 13. Hebr. XIII. 20. 21.* ad veram vitæ sanctimoniam sectandam monstrat. Immo ne perfecta virtutis exempla in regia hæc via incedenti desint, non solum ad vestigia virorum, qui Dei æstimo sanctitatis celebritatem sunt consequuti, sequenda *Phil. III. 17. 1 Thess. I. 7. 2 Thess. III. 9. 1 Tim. IV. 12.* homines instigat, sed exemplar ipsius Jesu Christi, omnibus numeris absolutissimum, oculis nostris sistit, & ut ejus inistamus vestigiis, serio nos cohortatur, & sua-

suavissime allectat *Job. XIII. 15. Eph. V. 2. 1 Pet. II. 21.* Quid? quod ipsam essentialem Numinis sanctitatem, summamque puritatem, misericordiam & perfectionem, speculum harum virtutum nobis exhibeat *Lev. XI. 44. XIX. 2. XX. 7. 1 Pet. I. 16. Luc. VI. 36. Matth. V. 48.* Verum quoque sanctimoniam fontem, primamque scaturiginem non reticet, sed eam fidem in Christum prævia scriptura sacra, constituit *Tit. I. 15. Hebr. XI. 4. 6.* genuinum & primarium virtutis christianæ finem ingenue non nisi gloriam Dei esse profitetur *1 Cor. X. 31. Phil. I. II.* omnesque bonas actiones promptissime summaque voluntatis propensione exsequendas esse, suis affectis præcipit, & hac purissima de virtute christiana doctrina hominis inducit animum ad omnia ea præstanda, quæ Deo hominibusque *Prov. III. 3. 4.* non placere non possunt.

§. IX.

Quantam utilitatem veræ virtutis studium alumnis suis afferat, multis jam probare haud difficile foret. Sed brevitatis amore, e virtutum choro humilitatem tantum in scenam prodire, ejusque non nulla commoda ad oculum paucis demonstrare placet. Quantum detrimenti arrogantia superbo homini attrahit *Prov. XI. 2. XXXIX. 23. Hof. V. 5.* tantum contra ea gratiæ demissus & humilis homo apud Deum hominesque inquit, eorundemque favorem & beneficia cumulate in se derivat *Luc. I. 52. 1 Pet. V. 5. Jac. IV. 16. Judith. IX. 16.* Non potest autem non humilitati esse deditus omnique superbiæ e vestigio nuntium mittere, qui Evangelicæ Religionis asserta amplectitur, eademque vita sua exprimere conatus, hoc ipso multæ se & temporalis & spiritualis prosperitatis facere compotem. In Deum superbire, & inflato esse animo nequit, quem profitetur, non nisi immensa misericordia motum se vi
in-

infinita ex summa, qua submersus erat, miseria eripuisse, immerentem quam plurimis beneficiis ornasse *Luc. XVIII. 13. Jac. V. 10.* Submisit insuper & valde tenuiter de se ipso sentire tenetur, dum in animum sibi revocat, quod Numini benignissimo, salutisque suæ studiosissimo, pro tanta beneficiorum abundantia, tantisque gratiæ divitiis nihil plane grati acceptique aut præstiterit, aut præstare saltem possit *1 Par. XXX. 14. Rom. XI. 35.* nisi ad quod præstandum ipse primus & solus vires sufficientes largiter concesserit *Phil. II. 13.* tantumque abest, ut operum merita crepare, iisdemque coram Deo cristas erigere possit homo in Evangelica Religione institutus, ut potius humilitatis observantissimum foveat animum, suæ videlicet imbecillitatis optime conscius, quod etiam post impetratam a Deo justificationem labe originali impeditus *Rom. VII. 20. 21. Gal. V. 17. Hebr. XII. 1.* stabilem atque in offensum pietatis cursum perpetuo non retineat, legemque divinam adeo non perfecte impleat, ut potius sæpe ab ejusdem norma, vel cogitatione, vel verbis, vel factis deflectat *1 Joh. I. 8. Sir. XXVII. 9.* adeoque humillime ad fulgentissimum Majestatis divinæ Thronum prostratus, sacra mentis submissione profitetur, omnia sua opera, si Deus secundum justitiæ legisque rigorem secum agere vellet, peccata potius, quam bona opera dicenda esse, *Es. LXIV. 6.* pœnamque, non mercedem & præmium promereri.

§. X.

Alios itidem homines alto supercilio spernere, eoque in illorum odium incurrere, nequit Evangelicæ Religionis amator. Quos enim in eadem Ecclesiæ societate secum vivere cernit Christianos, fraterno amore, omnem fastum respiciente, prosequi tenetur, *1 Joh. III. 16.* intimam cum ipsis

C

con-

concordiam alere, & Spiritus sancti vinculo ipsis combinatus vivere iubetur *Job. XVII. 11. 21. Eph. IV. 2. 3. 15.* cui superbiam e diametro esse contrariam non ignorat. Aliis potius quam sibi in pietatis studio placet, virtutumque suarum adeo non est præco & tubicen, ut se aliis inferiorem & existimet, & pronuntiet, charitatis consuetudine adductus & humanitatis lege compulsus. Non modo autem erga fidei socios, sed alios quoque sese humilem exhibet, nec arrogantia sibi reddit insensos, nec ad damna sibi inferenda turgido spiritu provocat, sed amore & misericordia amplectitur, amabili in eos est comitate, humanitate & submissione, Deumque calidissimis invocatur precibus, ut eorundem quoque misereatur & eos in rectam salutis viam reducat.

§. XI.

Quemlibet, qui sub Jesu Christi signis stipendia facit, hostes experiri spirituales, eosque fortissimos, in propatulo est. Utilem igitur istam Religionem esse oportet, quæ & hostes callidos dignoscere docet, eorum impetus sistendi arma præbet, structasque eorum multa calliditate insidias, tam feliciter, tamque secure declinandirationem suppeditat, ut non solum certa victoriæ spes, animum strenue depugnantem demulceat, sed & ipsa tandem victoria certamen comitetur, & prælio gloriosum exitum imponat. Nostra vero Doctrina hostes ejusmodi, quos satanam *Eph. VI. 12. 1 Petr. V. 8. Apoc. XII. 17.* Mundum *Job. XV. 18. seq. XVI. 2.* & depravatam naturæ nostræ indolem *Rom. VII. 14. seqq. Gal. V. 17.* esse constat, tam luculenter eorundemque & impudentiam, & mutam, quam fovent, conspirationem, & insidias fraudulentas, & imperus *Luc. XII. 24. seqq.* tam perspicue, tam accurate, tam diligenter suæ Religionis homini indicat, eosque

que devitandi rationem commonstrat *Matth.* XXVI. 41. *1 Pet.* I. 13. arma tam fortia, tam sufficientia, tam invicta & plane divina subministrat *2 Cor.* X. 3. 4. *Eph.* VI. 10. *seq.* *Matth.* IV. 4. 7. 10. eorundemque usum tam felicissimum ostendit, victoriamque tandem certissimam non solum sperare, sed & reportarē docet *Rom.* XVI. 20. *Eph.* VI. 11. 16. *Jac.* IV. 7. *Apoc.* XII. 8. 10. ut nulla Religio ipsi hac etiam in parte palmam dubiam reddere possit.

§. XII.

Hominum in hac terra degentium, vitam multis molestiis miserisque plenissimam, nec ab iisdem, qui veræ pietatis sedulam navant operam, immunes, sed variis quoque calamitatibus expositos esse, & a perversa impiorum caterva undique vexari, Sacra Scriptura non uno in loco testatur: vide *Aç.* XVI. 20. *1 Thess.* III. 4. *2 Tim.* 12. *Pf.* X. *Ej* LIX. 15. *Sap.* II. 10 *seqq.* Nec tamen his ipsis, quas Deus cultoribus suis vel destinat, vel inferre permittit, afflictionibus felicitas Christianorum deterior efficitur, eorundemque quam percipiunt utilitati tantum abest, ut aliquid detrahatur, ut potius multa inde sibi & promittere possint, & revera experiantur commoda, ad quæ consequenda Religio Evangelica suos optimis instruit mediis. Dolorem enim omnem patientia lubentique animo perferendum *Hebr.* XII. 1. *Sir.* II. 1. & citissimi auxilii spe temperandum esse suadet *Rom.* V. 2. 3. *seq.* Anxietatem, qua in præfenti miseriarum valle *Pf.* LXXXIV. 7. coarctantur, non pœnam esse a vindicis ira inflictam, sed castigationem paternam *Pf.* LXXXIX. 33. *seq.* *Prov.* III. 12. *Hebr.* XII. 6. 7. *1 Pet.* IV. 19. *Apoc.* III. 19. non parum utilitatis *Rom.* VIII. 28. *1 Cor.* XI. 32. *Hebr.* XII. 10. secum ferentem testatur. Adeoque ferre malunt, quod eleganter AUGUSTINUS monet, *Patrem erudentem, ut judicem punientem sentire cogantur* *Tom.* IX. *Tr.* XII. de cap. III. *Johannis* p. 113. &

eodem suo ore AUGUSTINO, afflictionem suam medicinam, non pœnam: castigationem non damnationem esse norunt, nec repellunt flagellum, ne repellantur ab hereditate *Tom. IIX. in Ps. CII. p. 1166* Cum enim veræ Ecclesiæ Evangelicæ addicti optime norunt, Deum pios tribulationibus immixtis probare *Prov. XVII. 3. Sir. XXVII. 6.* cur illud probationis medium detrectarent? Calamitate attritos crucisque pondere pressos Deum ejusque verbum eo solertius attendere edocti sunt. *Es. XXVI. 16. XXVIII. 19.* Cur suum ad Deum desiderium accendi, suumque in verbo Dei scrutinium studiumque inflammarî, non exoptarent? Plagas, a Deo fidelibus paterno amore inflictas, Dei præceptis nos assuefacere *Ps. CXIX. 71.* peccandi occasionem nobis eripere *Hof. XIII. 6. 1 Cor. XI. 32. 2 Cor. XII. 7. 1 Pet. IV. 1.* optime norunt; Cur hos peccandi obices pietatisque incitamenta quieto animo non admitterent? Deum onus illud non solum imposuisse, sed illud etiam mitigare *1 Cor. X. 13. Prov. X. 3.* certam temporis metam ejus portandi destinasse. *Es. LIV. 7. 8. Apoc. II. 19.* & facili negotio, cum ipsi visum fuerit, suos ab hoc onere liberare posse *Ps. XXXVII. 33. XCI. 14. 15. 2 Pet. II. 9.* non ignorant, cur ipsi omnem ejus rei gerendæ curam non permitterent? Iidem humillime confitentur, se peccatis suis non saltem has castigationes paternas, sed pœnas irati judicis atrocissimas promeruisse. *Jer. II. 19. Jer. XIX. 14. 15. Thren. III. 42.* cur patienti tranquilloque non essent animo? Pios ad unum omnes hanc crucis viam fuisse ingressos *2 Tim. III. 12. 1 Pet. IV. 12.* immo & Christum Antesignanum, agmen duxisse *Hebr. XII. 2.* inficiari nequeunt, cur sanctissima hæc vestigia non premerent? Æterna pios crucis ardore delassatos gaudia manere & præmia cum his calamitatibus ne quidem conferenda *Rom. VIII. 18.*

2 Cor.

2 *Cor. IV. 17.* *Aët. XIV. 22.* norunt; cur non omnem ex animo dolorem pellerent, & lætitia in ipsis angustiis non perfunderentur? *Matth. V. 10. seqq.* *Rom. V. 3. 1.* *Pet. IV. 13.*

§. XIII.

Nec minor est utilitas, qua homo Evangelicæ Doctrinæ affecla fruitur, edoctus, quantum preces apud Deum pondus habeant. Ipsemet nullis propriis meritis innixus *Dan. IX. 18.* sed gratia Dei *Pf. LXXIX. 8. 9.* suffultus, & merito Jesu Christi fretus *Job. XVII. 23. 24.* apertissimum Patris sibi plenissime reconciliati sinum, *Job. XVI. 26. 27.* *Rom. VIII. 14. 15.* *Eph. III. 12.* adire potest. Novit præterea omnes, quas corde contrito *Pf. LI. 19.* *Joel. II. 13.* certa spe & fiducia *1 Tim. II. 8.* *1 Job. V. 10.* *Jac. I. 6.* fundit preces; easdemque omnibus locis *1 Tim. II. 8.* omni tempore *Eph. VI. 18.* *Luc. XIX. 1.* in omni periculo *Pf. XLII. 3.* ad Deum transmissas per æterni Mediatoris & Spiritus Sancti intercessionem *Rom. VIII. 34.* *1 Job. II. 1.* *Rom. VIII. 21.* Deo gratas esse atque acceptas, ita quidem, ut non possit non iisdem annuere *Rom. VIII. 32.* atque aut ea suppeditare quæ expetita sunt; aut, quia sæpe quid nobis proficit ignari inconsiderate petimus *Cobel. VII. 1.* *Matth. XX. 22.* *Marc. X. 38.* *Jac. IV. 2. 3.* iis meliora largiri *Matth. VII. 9.*

§. XIV.

Tam larga penu multiplicis utilitatis abundantiam, in cives suos effundit Religio Evangelica, ut non solum eos præsentis & hæcenus commemorata beæ felicitate, sed etiam æternæ beatitudinis spem atque fiduciam certissimam in eorum accendat animis, qua firmissime sustentari queunt. *Viget enim, ut olim teste CYPRIANO in Ecclesiâ antiqua, apud nos spei robur & firmitas fidei & inter ipsas sæculi runias erecta mens est; & immobilis virtus, &*

nunquam non leti a patientia & de Deo suo semper anima securi.
Libro ad Demitrianum p. m. 193. Compertum scilicet habet &
 exploratum Evangelicæ Ecclesiæ civis, eadem esse prorsus
 salutis principia & media, quæ antea fuerunt justificationis;
 hæc vero cum fuerint universalia, immota, sufficientissima,
 divina, cuique oblata, & ubivis obvia *vid. supra §. 4.* nihil ipsi
 restatius est & evidentius, quam quod spes his innixa plane
 falli nequeat, nec fallere possit. Neque vel de potestate,
 vel de voluntate, vel de promissionibus Dei ullus animus
 torquere potest serupulus. Qui enim potuit, rebellem &
 inimicum diligere *Rom. V. 8. 10.* cur servum obedientem
Rom. VI. 22. amicum *Job. XV. 14. 15.* filium *Gal. III. 26.*
 hæredem & cohæredem *Rom. VIII. 17.* odio prosequeretur?
 Qui æternus *Job. I. 1.* & immortalis *1 Job. I. 1. 2. V. 20.*
 vitam pro nobis fundere potuit, cur nobis vitam spirituali
 jam restituta vitam æternam reddere non possit? Qui toties
 repulsus *Matth. XXII. 37.* gratiæ suæ efficaci oblatione
 redire potuit *Fer. III. 12. Apoc. III. 20.* cur eandem non
 conservaret? Qui voluntatem ac desiderium suum humanæ
 salutis tot testimoniis, tot exemplis, tot asseverationibus,
 immo ipso juramento homini testatum fecit, nonne de
 serâ ejus intentione ambigere insanum plane esset &
 iniquum? Qui semper stetit promissis, & ipsa veritas
 essentialis est, qua fronte de promissionum ab ipso
 factarum complemento quis dubitare possit? Gratia
 media etiam si intueatur homo puram Evangelii doctrinam
 amplexus, eandem salutis fiduciam certo sibi polliceri
 potest. Recordatur se in baptisinate æternum cum Deo
 fœdus pepigisse, quod cum a Dei parte in hac vita
 immotum semper subsistat *1 Pet. III. 21. Rom. XI. 29. III. 3. 2 Tim. II. 13.* sibi, si vel ipse peccatis suis
 illud fregerit, ad idem tamen per seriam pœnitentiam reditum
 patere

tere *Jer. III. 12.* Haud ignorat salvificum Evangelii verbum cum efficacia fidei esse conjunctum *Rom. X. 8. 17.* *Job. XVII. 20.* eandemque fidem, si peccati malitia excussa fuerit, beneficio doctrinæ de gratuita peccatorum per & propter Christi meritum remissione iterum recuperari posse. Corpore & sanguine Christi, Fidei robore, gratiæ sigillo, resurrectionis testimonio & vitæ æternæ pignore, toties quoties desiderat, uti potest, cur certa salutis fiducia animum tenere non posset? Diaboli impetus, vana mundi persuasio & illecebræ, propria imbecillitas nihil quicquam de hac certitudine detrahere possunt, eo, quod non propriis viribus, sed divinis gratiæ superabundantis auxiliis unice superstructa acquiescit. Deus hominem sub potestate satanæ constitutum, tanto pretio, tanto desiderio, tanto conamine eripere cupit, num ereptum sibi que vindicatum tueri non posset? Si cæcus homo & mundi voluptatibus irretitus, feliciter iis per gratiam Dei explicatus fuit, num liber factus, num a spiritu sancto ductus, iisdem, nisi propria contumacia, penitus succumberet? Qui e morte spirituali in vitam revocatus fuit, num ille vivus, viribus divinis instructus, immo cum ipsa vita unitus, æterna morte, nisi ipse sponte sua velit, periret? Infirmus si est & imbecillis, gratiam divinam in se esse efficacissimam *2 Cor. XII. 9* nec quemquam infirmum unquam repulsam fuisse, sed potius a Deo susceptum & confirmatum *Es. XLI. 3. Rom. VIII. 26.* edocetur. Adeo Ecclesia Evangelica, fidelissima Mater, suos filios ab omni de salute dubitatione & anxietate immunes reddit, ut eis, de ea hæsitare, sub certissimo salutis periculo interdicit *Job. I. 6. 7.* Ex hac vero salutis certitudine nulla propullulat securitas carnalis, quæ potius longissime ea ipsa removetur, sed animus potius redditur ad quæ-

vis

vis pro Christo perferenda promptus, ad quasvis virtutes exercendas paratus, in omni vitæ statu lætus, in omni rerum conditione hilaris, & sua forte plane contentus.

§ XV.

Quanta, quæso, cum lætitia, quanta cum animi præsentia, quanta cum mentis acquiescentia mortem non tantummodo exspectare, & exoptare, sed etiam experiiri potest, Evangelicæ Ecclesiæ qui nomen suum dedit *Pf. XLIII. 2. 3. Rom. VII. 24. 2 Cor. V. 2. Phil. I. 23. III. 20.* Cum se in his terris peregrinum, & in itinere ad patriam cœlestem constitutum esse, haud nesciat, & cum omnibus sanctis profiteatur, cur e diverso forio emigrare & ad patriam commigrare reformidaret? *Gen. XLVII. 19. 1 Par. XXX. 15. Pf. XXXIX. 4. CXIX. 19. 2 Cor. V. 6. Hebr. XI. 13. XIII. 14.* Mortem in somnum suavissimum *Joh. XI. 11. 13.* analysin absolutissimam *Luc. II. 29.* & in vitam ingressum lætissimum *Joh. V. 24.* a Christo commutatam esse sciebat, cur mortis metu terreretur, aut ejus appropinquatione angeretur? vitam concatenata miseriarum ferie molestam & acerbam esse experiebatur *Es. LVII. 1. 2. XXVI. 20. Joh. VII. 2. 3. XIV. 1.* cur omnes has acerbitates una beatæ mortis hora non separaret, vitamque mortalem cum immortali non commutaret? æquissimo itaque animo extremum edit spiritum, mortemque in beneficii parte numerat, qui eam, hostibus proculcatis & victoria reportata, ad æternos triumphos agendos ingressum esse credit. Nulla mortis hora, homini aut nimis matura, aut formidolosa, aut acerba est, qui omnem vitæ mortisque suæ curam, Patri benignissimo, Domino potentissimo & sapientissimo se commississe, seque cum ipso arctissimo fœdere combinatum esse, novit. Non dolet amicos post se relictos, sed semet eos præire

præire gessit, Christumque sponsum se amplexurum esse lætatur. Opes, honores & voluptates, non solum vanas, sed sapius & peccaminosas esse, periculique plenissimas, suæ Religionis dogmatibus edoctus, cur earum jacturam magni faceret, quam æternis bonis, summis honoribus, & perpetuis gaudiis compensatum iri non ignorat? Cum in agone constituitur, non infirmatur, sed augetur, sed corroboratur Spiritus sancti testimonium, fideique fiducia, qua convincitur, se certissime ex electorum esse numero, animamque tanto Patris amore affectam, tanto Redemptoris pretio redemptam, tanta Spiritus sancti gratia sanctificatam, eo ipso temporis articulo confestim in beatorum societatem, arctioremque cum Deo communionem ab angelis transportari, tandemque corpus ab angelis fideliter custoditum omni satanæ ludibrio defensum e sepulchro revocatum, gloria indutum & immortalitate donatum, animæ in resurrectionis die redunitum iri certissime persuasus, mortem suam damnorum finem, summæ utilitatis exordium, & consummatæ felicitatis initium esse, & existimat, & experitur genuinus Ecclesiæ Evangelicæ Filius.

§. XVI.

In doctrina de ritibus ecclesiasticis eorundemque observatione, neutiquam sui rationem habere deprehenditur Ecclesia Evangelica, sed potius filiorum suorum hac in re commoditati, utilitati & libertati omni nisu prospicit. Probe enim, qui unam nobiscum tenet atque tuetur fidei doctrinam, intelligit, se ab omni omnino carimoniarum jugo, quod admodum grave in V. T. fidelium humeris fuerat impositum *Act. XV. 10.* liberatum & a Jesu Christo, per legis impletionem, in christianam libertatem assertum fuisse *Gal. IV. 9. 10. V. 2. Col. II. 16. 17.* Ab hac vero libertate tantum abest, ut Nostra Religio-
asser.

affertis divellatur, & servitute quadam subigatur, ut potius Ecclesia nostra diserte moneat, omnes, quas circa Numinis cultum observamus, carimonias, non esse mandata divina, nec per se, immediate & proxime habere vim conscientias obligandi, sed eas, vel ab universa, vel quandoque etiam a particulari Ecclesia liberrime institutas, & iterum liberrime, si absque scandalo metu fieri id queat, vel mutari, vel plane abrogari posse; non esse aliquam cultus divini partem, sed ideo esse observandas, ut cultus divinus internus iisdem excitetur, externus autem eo convenientiori ordine, eo meliori decore *1 Cor. XIV. 40.* & omni absque scandalo præstari possit. Qua de causa non habent cur de nimio rituum rigore, vel de numerosa eorum multitudine conquerantur homines in cœtu nostro degentes, si quidem cuilibet Ecclesiæ particulari eos libere & sine scandalo observandi libertatem concedimus, nec unquam ob rituum diversitatem fraternæ unionis vinculum abrumpimus juxta illud *dissonantia jejunii non tollit consonantiam fidei: in Form. Concordiæ p. 616.* nullum plane conscientias laqueum injicientes *1 Cor. VII. 35.* nec quemquam multa carimoniarum observandarum copia vel obruentes, vel confundentes. In iisdem, quas Ecclesia nostra Evangelica observare decrevit, carimoniis neutiquam vel suæ jurisdictioni, vel potestati amplificandæ, sed ædificationi, tranquillitati, ordini, & scandalo avertendo est intenta. Itaque semper nostræ Ecclesiæ civis, quicumque demum is fuerit, in illis quæ ad ipsum cultum divinum pertinent, non ad ordinationes humanas, sed ad divina mandata adstringitur, non ad Ecclesiæ dictamina, sed ad Jesu Christi instituta ablegatur, non externo cortice, sed interno nucleo enutritur, & simul, ne libertate sua abusus, fratres offendat,
de

de genuino hujus usu sobrie instituitur *Rom. XIV. 1. seq. 1 Cor. IX. 19. seqq. X. 27. seqq. Gal. V. 13.* Hanc suam libertatem, cum debita cautela, ut fratribus prospiciat, iisque scandalum non præbeat, uti in aliis, ita pariter in cultu publico, observandisque diebus festis, curate suis inculcat. Deum equidem quotidie pientissimo cultu prosequitur, qui nomen suum dedit Nostræ Religioni, interea tamen statutis quoque temporibus in conventibus sacris devotam mentem publice testatur; *vid. Catech. maj. p. 424.* Sed ea tamen moderatione, ne Nostræ Religioni addictus, nimia feriarum apud nos institutione & celebratione in suis impediatur negotiis, sed temperamento quodam prudentissimo, suisque cultoribus valde utili nostra utitur Ecclesia, ut omnem & excessum evitet, & defectum declinet, quo pacto & cultus publici frequentationi & celebrationi, civilibusque pariter & domesticis negotiis, optime consulit, quæ posteriora, si divinam spectes cujuscunque hominis vocationem, etiam sancta, Deo grata, & quibus benedictionis divinæ participes fiamus, media esse pronuntiat.

§. XVII.

Hanc Evangelicæ Religionis confessoris felicitatem, una adhuc excipit utilitas, quam in omnium sine discrimine ciborum usu experitur. Cum enim ciborum discrimina in N. T. sublata, & omnes cibos sanctificatos, atque nulla a Deo exceptione facta, libero fidelium usui destinatos esse intelligit *Matth. XV. 17. 1 Tim. IV. 3. 1 Cor. VIII. 8. X. 25. Col. II. 20. 21.* hanc novi fœderis felicitatem civibus suis adeo non invidet, ut potius lætabunda stabilizat atque tueatur. Licet vero hac ratione Ecclesia nostra suis permittat cibos, a Deo hujus universi Creatore creatos, sine discrimine, omni tempore cum benedictione

sumere; neutiquam tamen jejunium rejicit omne, ut potius illud non solum permittat suis cultoribus, sed etiam quandoque suadeat, quo ad exercitia spiritualia eo sint aptiores *Joel. II. 12. Matth. XVII. 21. 1 Theff. V. 6. 1 Per. V. 8.* Quod si etiam sint quidam ejus filii qui a certo ciborum genere ad tempus quoddam abstinere vellent, & illud etiam ipsis integrum est atque concessum, dummodo aliis eandem, qua ipsi utuntur, libertatem non prædicant aut imminuant.

§. XVIII.

Equidem filium dissertationis nostræ longius producere, insignem genuini Evangelicæ Religionis filii utilitatem confirmare, reliquasque duas sectiones subnectere, & in earum secunda, commoda, quæ in tres status hierarchicos, in tertia vero, ea, quæ in alios, qui diversam ab ea amplectuntur Religionem, ex nostra redundant Religione, ostendere mearum nunc esset partium; sed temporis angustia exclusus, aliisque, quæ currenti remoram aliquam injecerunt, negotiis circumseptus, pari methodo elaboratas, a me luci publicæ, Tuæque, Lector Honorande, censuræ proxime expositum iri, fide certissima spondeo. Deum vero, summum illud totius generis humani bonum, & primum, unicum atque ultimum omnis omnino nostræ felicitatis fontem atque originem, ad magnificum immensæ ejus gratiæ thronum humillime devolutus, supplex veneror, velit pro inexhausta clementiæ atque bonitatis suæ profunditate omnes eo dirigere homines, ut, quid hac in parte e re sua sit, intelligant, nec, quam Religio Evangelica ipsis summa promptitudine offert felicitatem & multorum bonorum ubertatem, contemnunt atque rejiciant.

SANCTE PATER, SANCTIFICA NOS IN VERITATE
TUA, VERBUM TUUM EST VERITAS!

94 A 7376

ULB Halle

3

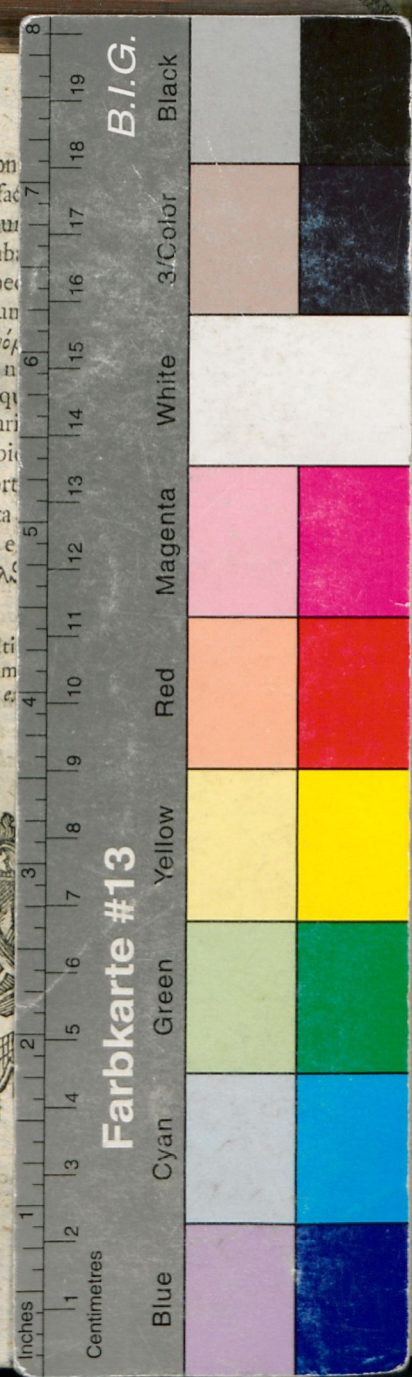
003 263 55X

Reho

VO 77

Mi. 50.

7.14
Q. D. B. V!

RELIGIO EVANGELICA
MAXIME EST UTILIS
ET SALUTARIS,

ID QUOD
DISSERTATIONE THEOLOGICA
SUB PRÆSIDIO

DN. D. JOHANNIS SCHMIDI P.P.
CONSISTORII ELECTORALIS ET DUCALIS ASSESSORIS,
ALUMNORUM ELECTORAL. EPHORI, COLLEGI B. MARIE
VIRGINIS PRÆPOSITI, ACADEMIÆ DECEMURI,
EJUSDEMQUE UT ET NATIONIS PO-
LONICÆ SENIORIS,

PATRONI ATQUE PRÆCEPTORIS
SUBMISSO VENERATIONIS CULTU
ÆTATEM PROSEQUENDI

IN ALMA LIPSIENSIVM ACADEMIA

DIE XV. OCTOBR. A.R.S. MDCCXXVI.
ASSERTUM IBIT

A U T O R
DAVID BENJAMIN BRESKOTT,
BEROLST. SIL. SS. THEOL. CULT.

L I P S I Æ,
LITERIS BREITKOPFFIANIS.